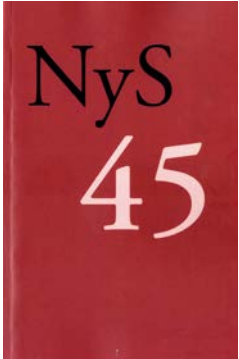

NyS

Titel:	Replik til Kirsten Rasks anmeldelse af RO 2012 (bragt i NyS 44)	
Forfatter:	Anita Ågerup Jervelund og Jørgen Nørby Jensen	
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Sprogstudier</i> 45, 2013, s. 141-145	
Udgivet af:	NyS i samarbejde med Dansk Sprognævn	
URL:	www.nys.dk	

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Replik til Kirstens Rasks anmeldelse af RO 2012 (bragt i NyS 44)

ANITA ÅGERUP JERVELUND OG JØRGEN NØRBY JENSEN

I Kirsten Rasks anmeldelse af Retskrivningsordbogen, 4. udg., 2012, i NyS 44 er der adskillige faktuelle fejl, der er misvisende fremstillinger af retskrivningsreglerne, og der er udokumenterede påstande. Der er ingen henvisninger til de artikler Sprognævnet har skrevet om RO 2012 i fx *Nyt fra Sprognævnet* og på dsn.dk, hvor vi argumenterer for de normændringer vi har indført. Hvis Kirsten Rask havde inddraget de argumenter, ville hendes anmeldelse have været mere kvalificeret. I denne replik påtaler vi en række fejl og mangler i anmeldelsen.

I sin kritik af pluralis-s'erne i angelsaksiske låneord nævner Kirsten Rask formen *sconesne* som en godkendt form i RO 2012 (s. 82). Det er den ikke. Det er *sconene* og *sconesene* derimod. I bestemt form pluralis er det aldrig endelsen *-sne* der godkendes i RO, men derimod *-sene*. En lignende fejl optræder længere nede på siden, hvor hun skriver at ordet *foto* tidligere var et af de få ord der havde hybridformen *fotosne*. Den form har aldrig været korrekt, og det har *fotosene* i øvrigt heller ikke. Siden 1986-udgaven af RO har der derimod været valgfrihed mellem *fotoene* og *fotoerne*, og det er der fortsat i RO 2012.

Kirsten Rask skriver i øvrigt at Sprognævnet skulle have givet de danske bøjningsformer mindst 10 år mere så de kunne blive indarbejdet hos professionelle sprogbrugere. Når en pluralisform som *job* i mere end 50 år har stået i RO som den eneste korrekte pluralisform af dette ord, og det så viser sig at det kun er gået tilbage for denne form samtidig med at formen *jobs* har bredt sig, hvorfor så tro at 10 år mere ville gøre hele forskellen? Det gik heller ikke så godt med formen *shampo*, så den tog vi ud af 2001-udgaven. Sprogbrugerne ville nemlig hellere bruge formen *shampoo*, men Kirsten Rask mener at det med ét

er blevet helt anderledes, og at sprogbrugerne i dag ville tage *shampo* til sig (s. 83). Det er der ikke noget som helst der tyder på. Kirsten Rask skriver endvidere at *zombi* ”nu også må staves *zombie*” (s. 83). Det er ingen nyhed. Stavemåden *zombie* har været med i Retskrivningsordbogen siden 1986; det nye er at den sjældent brugte staveform *zombi* ikke længere er korrekt.

Kirsten Rask er fortaler for forskellige typer fordanskninger, og det er hun jo i sin gode ret til. Men på side 84 kritiserer hun at vi stadig ikke har indført formerne *buro* og *nivo* (for henholdsvis bureau og niveau) som i norsk og svensk. Det er nu formerne *byrå* og *nivå*, ikke *buro* og *nivo*, de har i norsk og svensk. Hvis vi endelig skal have fordanskede former, bør det være *byro* som svarer bedre til udtalen end *buro*. Erfaringerne fra bl.a. ”majonæsekrigen” i 1980’erne viser dog at det er meget svært at komme igennem med sådanne fordanskninger. Sprogbrugerne tog fx aldrig former som *krem*, *konjak* og *majonæse* til sig. Stavemåder som *handig* og *sportig*, der blev indført som sideformer til *handy* og *sporty* i 1986, slog heller aldrig an og forsvandt fra officiel dansk retskrivning igen i 2001. En form som *trendig* (for *trendy*), som Kirsten Rask ønsker sig på side 83, ville således næppe heller blive accepteret af sprogbrugerne.

Kirsten Rask skriver endvidere: ”Udenlandsk stavning giver med tiden uvægerligt ”forkert” udtale i forhold til originalen, som med låneordene *toilet* og *premiereminister*, der i dag udtales som de staves, /toi-/ og /præmiære-/, ikke med original fransklignende udtale: /toa-/ og /prømjé-/.” (s. 84). Det er ikke korrekt at udenlandsk stavning med tiden giver ”forkert” udtale i forhold til originalen. Sådant er det nogle gange, men ikke altid. Vi har lige haft eksemplerne *bureau* og *niveau* som fortsat har fransk udtale, og det samme gælder fx *cadeau*, *pissoir* og *voyeur*. Derudover skriver Rask *premiereminister* i stedet for den korrekte stavemåde som er *premierminister* – blot en sjuskefejl, må man gå ud fra. Og hun påstår at *toilet* udtales /toi-/ og ikke /toa-/. Det er heller ikke korrekt. Begge udtaler findes i den faktiske sprogbrug, og de angives begge i fx Den Danske Ordbog på Ordnet.dk og i Politikens Nudansk Ordbog på Ordbogen.com.

En af de principielle ændringer i RO 2012 angår skrivemåden af initialforkortelser. Initialforkortelser der er proprier, skrives som hidtil

med store bogstaver (*USA, FN, EU, DSB, DMI* osv.), mens initialforkortelser der er appellativer, nu valgfrit kan skrives med store eller små bogstaver: *IT* eller *it*, *BH* eller *bb*, *TV* eller *tv*, *USB-nøgle* eller *usb-nøgle*, *HF* eller *hf*, *DVD* eller *dvd*, *CD* eller *cd*, *DNA* eller *dna*, *BNP* eller *bnp* osv. Kirsten Rask skriver at dobbeltformerne er indført af ”ursagelige grunde” (s. 85), og spørger hvad der er vundet ved ændringen – ”systemmæssigt og/eller sprogbrugsmæssigt”. Endvidere hævder hun at der tidligere kun var ret få initialforkortelser der havde versalskrivning (s. 85). Det passer ikke. Ifølge Retskrivningsordbogen fra 2001 (§ 14.3) skulle de fleste initialforkortelser således som udgangspunkt skrives med store bogstaver, men hvis de var tilstrækkelig almindelige, skulle de skrives med små. Reglen var svær at håndtere i praksis, for hvornår var en forkortelse almindelig nok til at man måtte (eller skulle) skrive den med små bogstaver? Med den nye regel om valgfrihed mellem store og små bogstaver i appellativiske initialforkortelser kan de mange nye forkortelser der hele tiden kommer ind i sproget, hurtigt og nemt tilpasses den korrekte danske retskrivning, også selvom de ikke står i Retskrivningsordbogen. Reglen imødekommer den faktiske sprogbrug på området, men fastholder også hovedprincippet om små bogstaver i dansk retskrivning.

Om indførelsen af *-ie*-former ved siden af *-ium*-formerne skriver Kirsten Rask at ”Det værste ved ændringen er at den langtfra er konsekvent: Masser af *-ium*-ord bevarer endelsen som den eneste korrekte, fx de fleste fagtermer som *adverbium*, *aluminium* og *delirium* ...” (s. 87). Man kan godt argumentere for at de mere sjældne eller lærde faglige fremmedord af typen *delirium* skulle have været med i gruppen af ord med valgfrie *-ie*-former, men Kirsten Rask nævner også ordet *aluminium*, der absolut ikke bør have en valgfri form på *-ie*. Ordet *aluminium* hører til gruppen af grundstoffer og kemiske forbindelser, der alle kun kan ende på *-ium*, både i grundformen, *aluminium*, foran bøjningsendelser, *aluminiummet*, og som førsteled i sammensætninger, *aluminium(s)-gryde*. Det er ikke rimeligt at sige at ændringen langtfra er konsekvent fordi vi bevarer *-ium*-formen som den eneste korrekte i denne ordgruppe. Det er nu engang sådan at *-ium*-ord ikke bare er *-ium*-ord. De opfører sig forskelligt og behandles derfor også forskelligt. Kirsten

Rask og andre kan i øvrigt læse mere om -ie-formerne i *Nyt fra Sprognævnet 2009/4* (Schack 2009).

På s. 88 er Kirsten Rasks beskrivelse af reglen om brug af accenttegn i de forskellige udgaver af Retskrivningsordbogen misvisende. Hun får det til at lyde som om vi har ændret reglen om brug af accenttegn i RO 2012. Det har vi ikke. Reglen er nøjagtig den samme som i udgaverne fra 1986, 1996 og 2001. Der er kun tale om en redaktionel ændring. I 1986, 1996 og 2001 stod både formen med og uden accenttegn på alfabetisk plads, fx **alle** *el.* **allé**. Nu er det kun formen med accenttegn der står der, fx **allé**, men der er en henvisning til § 5.2., hvor der står at man valgfrit kan sætte accenttegn i flerstavellesord der ender på trykstærkt -e. Kirsten Rask skriver at ”2012-udgaven altså også [vender] tilbage til 1955-formen, bortset fra at accenten nu også er tilladt i bestemt form og i pluralis – det var den ikke i 1955” (s. 88). Det er ikke rigtigt at vi vender tilbage til 1955-formen, for dengang var det kun formen med accenttegn der var korrekt (*idé, allé* osv.). Der var altså ikke valgfrihed ligesom i dag. Det er rigtigt nok at accenten i 1955 ikke var tilladt i bøjningsformerne (*ideen, alleerne* osv.), men Kirsten Rask får det til at lyde som om det er i den seneste udgave af RO dette er ændret. Det er det ikke. Allerede i 1986 blev det muligt at skrive accenten i bøjningsformerne (*ideen/idéen, alleerne/alléerne* osv.), og sådan er det altså stadig. Det er besynderligt at man kan få så meget ud af en redaktionel ændring og samtidig ende med en så fejlagtig beskrivelse af den.

Kirsten Rask slutter af med at sige at ”denne 4. udgave på flere afgørende felter desværre er et skridt frem og to tilbage”. Vi vil slutte af med at sige at hvis Kirsten Rask havde sat sig lidt bedre ind i årsagerne til de normændringer Sprognævnet har indført i RO 2012, ville hun måske kunne se at der faktisk er tale om nødvendige skridt – i den rigtige retning.

Anita Ågerup Jervelund
Dansk Sprognævn
aagerup@dsn.dk

Jørgen Nørby Jensen
Dansk Sprognævn
jn.jensen@dsn.dk

LITTERATUR

- Davidsen-Nielsen, Niels (2009) ”Dobbeltformer til afstemning”. *Nyt fra Sprognævnet* 2009/4. 24-27.
- Jervelund, Anita Ågerup (2009) ”En ny og bedre Retskrivningsordbog”. *Nyt fra Sprognævnet* 2009/4. 11-19.
- Schack, Jørgen (2009) ”Skal vi have former af typen *gymnasie* med i Retskrivningsordbogen?” *Nyt fra Sprognævnet* 2009/4. 20-23.
- Schack, Jørgen (2011) ”Adverbium + præposition – ét eller to ord?” *Nyt fra Sprognævnet* 2011/3. 1-7.
- Temanummer om Retskrivningsordbogen 2012. *Nyt fra Sprognævnet* 2013/1. 40 sider.